

1124

COMPETITIVITAT I TECNOLOGIES DELS SECTORS
INDUSTRIALS

Revista Econòmica de Catalunya
Dossier n° 38

CARLES A. GASÒLIBA

COMPETITIVITAT I TECNOLOGIES DELS SECTORS INDUSTRIALS

A la fi del seu darrer mandat, la Comissió Europea presidida per Jacques Delors va deixar a la consideració dels seus successors un Llibre Blanc sobre la competitivitat, el creixement i l'ocupació a la Unió Europea. El seu plantejament i propostes encara mantenen bona part de la seva vigència, tot i la variació en l'entorn, com ara el creixement econòmic dels darrers anys, l'evolució de l'ocupació i la nova realitat configurada en base a la creació de la Unió Monetària Europea amb una moneda única, l'euro, comuna en onze estats membres de la Unió.

En aquesta nova realitat el component de la competitivitat continua tenint la seva plena vigència com element cabdal per assegurar el creixement econòmic i l'ocupació, els tres aspectes fonamentals considerats en l'esmentat Llibre Blanc. La Unió Europea en el procés de consolidar un Mercat Interior en base a l'establert en l'Acta Única Europea no va optar per un model proteccionista, malgrat les aventurades hipòtesis que venien de l'altre banda de l'Atlàntic anunciant els perills d'una *fortalesa europea*, ans al contrari, la Unió va jugar un paper actiu en el procés negociador de la nomenada Ronda Uruguai que va impulsar l'eliminació d'obstacles al comerç mundial i la creació de l'Organització Mundial del Comerç. Essent com és el primer mercat mundial, la Unió Europea, amb una dependència més elevada que els Estats Units dels seus intercanvis exteriors, va acceptar com estímul de la seva economia un més alt grau de competència exterior i la present orientació en l'inici d'una nova ronda negociadora, la Ronda del Mil·leni, encara accentuarà més aquesta característica fonamental pel que l'economia europea haurà d'assegurar nivells més alts de competitivitat per mantenir i incrementar millor les seves taxes de creixement i d'ocupació.

En aquest context, resulta especialment interessant examinar el paper de la indústria en la Unió Europea i els seus nivells de competitivitat. La indústria

continua essent un component bàsic del creixement econòmic, atès el seu propi pes en l'economia europea i també pel paper que juga en el sector serveis. Els sectors serveis, en la tradicional divisió de sectors productius, és considerat ara el més important i capdavanter de l'economia de la Unió, encara que una part important de les branques que l'integren no siguin altre cosa que àmbits formalment separats de la indústria, però contínuament marcats per l'evolució d'aquesta.

La indústria representa aproximadament el 30 per cent del PIB de la Unió amb clares diferències segons els estats membres. Segons les dades de l'OCDE de 1998 i 1999 basades en les comptabilitats nacionals, la indústria contribuïa al voltants de la quarta part del PIB a estats membre com França, Espanya o Luxemburg, o de la mitjana del 30 per cent a Alemanya, Itàlia i Àustria, amb nivells netament superiors a Portugal i Irlanda.

Quadre 1
Distribució sectorial del PIB - 1997 -

	<i>AGRICULTURA</i> (%)	<i>INDÚSTRIA</i> (%)	<i>SERVEIS</i> (%)
Alemanya	1,1	29,1	69,9
Àustria	1,4	30,4	68,2
Bèlgica	1,1	27,6	71,3
Dinamarca	3,6	24,3	72,1
Espanya	3,5	25,6	70,9
Finlàndia	3,5	30,2	66,3
França	2,3	26,2	71,5
Grècia	12	20	67,9
Irlanda	5,1	39,3	55,6
Itàlia	2,6	30,5	66,9
Luxemburg	1	24	75
Països Baixos	3,1	27,1	69,8
Portugal	3,9	35,2	60,9
Regne Unit	1,7	27,5	70,8
Suècia	2	27,5	70,5
Unió Europea	2,4	31,9	65,7
Japó	2	39	59
USA	3,3	42,3	54,3

Font: OCDE i Eurostat.

En relació a l'ocupació i al nivell agregat que proporcionen les dades d'Eurostat per a l'ocupació, aquesta es semblant a la magnitud corresponent al PIB, un 31,2 per cent, també amb clares diferències que resulten paral·leles a les ja esmentades per la distribució del PIB com es pot observar en el quadre corresponent.

Quadre 2
Distribució sectorial de l'ocupació - 1995 -

	<i>AGRICULTURA</i> (%)	<i>INDÚSTRIA</i> (%)	<i>SERVEIS</i> (%)
Alemanya	3	37	60
Àustria	7	33	59
Bèlgica	3	29	68
Dinamarca	5	26	68
Espanya	10	30	60
Finlàndia	8	27	65
França	5	27	68
Grècia	21	24	56
Irlanda	13	28	59
Itàlia	8	32	60
Luxemburg	3	27	70
Països Baixos	4	23	71
Portugal	12	32	56
Regne Unit	2	28	70
Suècia	4	25	72
Unió Europea	5	30	64
Japó	6	34	60
USA	3	24	73

Font: OCDE i Eurostat.

Atès aquest pes intrínsec de la indústria en el PIB i l'ocupació de la Unió Europea i la seva influència en l'evolució del sector serveis, la contribució de la indústria als nivells de competitivitat de la Unió resulta cabdal per determinar-ne els globals. En un estudi de la Comissió Europea sobre estructures i competitivitat s'estableix com la millor hipòtesi de treball que la competitivitat depèn estrictament del desenvolupament estructural i el nivell de vida, entenent com desenvolupament estructural la distribució de la producció entre els diversos sectors industrials. Lògicament aquella economia en que la seva indústria tingui un pes més destacat de sectors innovadors i hagi superat amb una evolució positiva la seva dependència d'indústries madures presentarà uns nivells més elevats de competitivitat.

En l'anàlisi derivada de l'agrupació de branques industrials segons un més gran valor afegit entre els sectors industrials de la Unió Europea, Estats Units i el Japó es constata, en primer lloc, l'avenç dels Estats Units en relació a les altres àrees en aquelles branques considerades més dinàmiques i competitives com la indústria aeronàutica i aeroespacial, l'electrònica professional, els conjunts electrònics i els instruments de precisió, el Japó, per la seva banda, compartiria una part de la indústria electrònica i els seus conjunts, mentre que, finalment, la Unió Europea continuaria mostrant la seva tradicional primacia en la indústria química i la recuperació en la indústria de l'automòbil, continuant per la resta centrada en els sectors industrials més tradicionals i escassament competitiu.

Aquesta relació comparativa no vol dir que a nivell intern no s'hagi experimentat un notable avenç i que es constati una progressiva especialització entre les economies que integren la Unió per orientar-se en aquells sectors industrials que resulten més competitiu –serien exemples claus la indústria de la fusta i el paper en els països escandinaus, l'agro-alimentària a Dinamarca o als Països Baixos, la del cuir, tèxtil i confecció a Portugal i Espanya o la química a Alemanya–, però cercant uns criteris més generalitzables i també una orientació sobre l'evolució dels nivells de competitivitat convé centrar-se en els corresponents als de la productivitat i la seva evolució.

Segons les conclusions dels estudis realitzats per la Comissió Europea, la millora en els nivells de productivitat del treball ha produït una transformació sectorial a favor de les indústries amb més alta productivitat a Alemanya, Itàlia, Portugal, Àustria i Grècia, en canvi aquest factor tindria una escassa incidència a Gran Bretanya, Espanya i França. En el cas dels Països Baixos, Irlanda, Finlàndia i Suècia l'expansió de les indústries amb una taxa més baixa de productivitat ha estat més elevada en el període considerat en l'anàlisi, de 1993 a 1996. En tot cas el conjunt de la indústria a la Unió Europea s'ha orientat clarament per la seva evolució en funció de les indústries amb un més gran increment de la productivitat, però si bé l'evolució en aquest sentit ha estat positiva no ha estat suficient per superar la dependència amb Estats Units i Japó, malgrat que en el període esmentat els creixents respectius han estat del 10 i el 15 per cent respecte del 15 per cent de la Unió Europea.

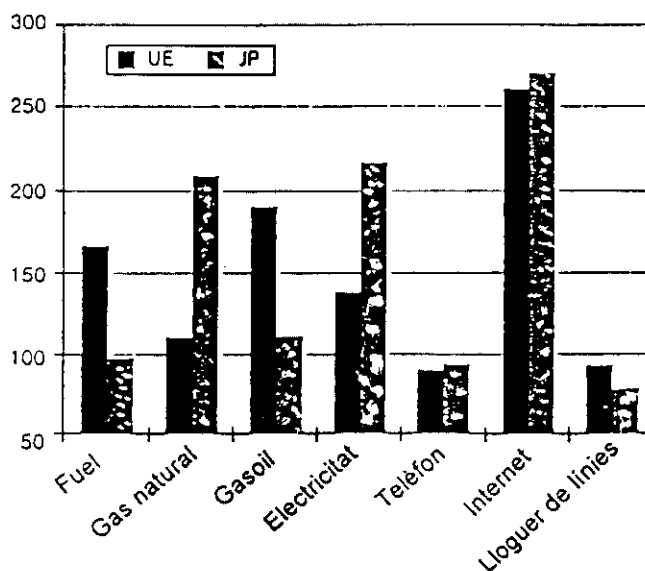
A nivell sectorial detallat, les dades disponibles no permeten superar la referència a la situació corresponent a la meitat de la dècada dels 90, però observant els indicadors corresponents al creixement de la producció, creixement de l'ocupació, grau d'especialització interior i exterior es confirma el retard de la indústria de la Unió en relació a la dels Estats Units i Japó pel que fa a les caracteritzades per una més gran incorporació d'innovació tecnològica i el predomini de les indústries més madures i tradicionals, apuntant a que la clara dificultat per un major grau d'ocupació a Europa es deu al retard de la Unió Europea per desenvolupar els sectors industrials més innovadors.

En la base d'aquestes dificultats hi haurien elements que obstaculitzarien la ràpida implantació d'aquest tipus d'indústries, i no seria únicament pel retard científic o la tradicional mancança mostrada per la indústria europea en saber aplicar les descobertes científiques o millores tecnològiques en ofertes de productes i serveis de gran acceptació comercial, almenys si es compara amb l'èxit en la seva aplicació als Estats Units i el Japó.

Cercant els principals elements que impedirien un desenvolupament industrial adequat per superar el retard de la indústria europea en relació a la

nord-americana i la japonesa, s'han assenyalat els costos dels serveis de base, com els de l'energia, els transports i les telecomunicacions, considerats fonamentals per mantenir uns nivells de preus més competitius, en ser utilitzats per qualsevol activitat productiva, tot influint en conseqüència en l'estructura de costos generals d'aquella. D'aquí la insistència en superar la rigidesa i la manca de transparència que encara es donen en els sectors esmentats en l'economia de la Unió i en la necessitat de continuar el procés de privatitzacions i liberalització per superar el retard que presenta la Unió en relació als Estats Units. En el quadre adjunt resulta prou evident que el cost d'aprovisionament energètic, o de determinat tipus de comunicació com Internet pot doblar o triplicar a la Unió Europea els preus nord-americans.

Quadre 3
Comparació de preus dels principals serveis (utilitzats per industrials),
USA = 100

Font: OCDE

En el capítol dels costos laborals i salaris aquests es van incrementar més ràpidament a la Unió que als Estats Units al llarg de la dècada dels vuitanta, per seguir una evolució paral·lela en la que ara acaba de manera que tot i tenint en

compte l'evolució de la productivitat del treball els costos salarials unitaris resten més elevats en la Unió que als Estats Units.

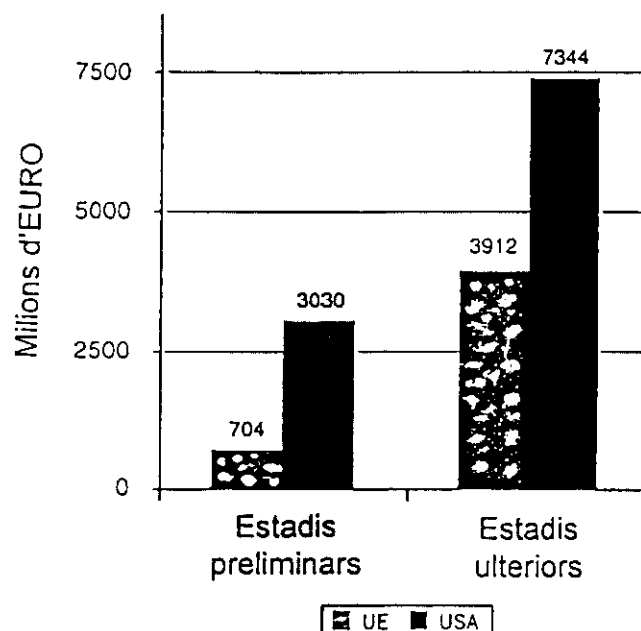
La comparació dels nivells de competitivitat i el posicionament en els mercats internacionals han posat de relleu constantment la necessitat de millorar el grau i capacitat de la indústria europea d'incorporar la descoberta científica i les innovacions tecnològiques aconseguint èxits comercials semblants als que aquests es produeixen a Nord Amèrica. Seguint la història de les descobertes científiques i les principals innovacions tecnològiques d'aquest segle, hom observa que el retard no es produeix en la fase del que nomenariem recerca científica, ans en la seva aplicació comercial, ja sigui per la incapacitat d'assolir una autèntica dimensió europea i internacional com el cas típic del fracàs d'una autèntica indústria audio visual europea o d'haver disposat dels fonaments del que és avui conegut com Internet sense mostrar la capacitat per a una utilització destacada fins que no ha vingut de l'altra banda de l'Atlàntic. El dirigisme europeu tampoc ha donat els resultats esperats com ho mostra el resultat final dels generosos recursos dedicats al sector dels ordinadors i tractament de la informació. Alguns casos recents com el de la telefonia mòbil indiquen que, amb tot, encara existeixen capacitats potencials destacades en l'àmbit europeu, per incorporar amb agilitat les innovacions tecnològiques per la seva corresponent comercialització.

En el camp de la recerca i la innovació tecnològica hi influeix en especial l'estructura del seu finançament en el que en termes de PIB és quasi el doble als Estats Units i al Japó que a la Unió. A més el predomini del sector públic en les activitats d'R+D en l'àmbit europeu, en el que a més de les interactivitats amb l'empresa i la iniciativa privada és inferior que en relació als seus dos grans competidors, continua veient-se com la causa principal del seu retard, sense que en les tres darreres dècades s'hagin produït avenços prou significatius com per superar les diferències existents. La Unió Europea ha promogut una política específica en l'àmbit de les empreses de petita i mitjana dimensió entenen que eren les que donaven una resposta més positiva en la creació de llocs de treball. Paral·lelament s'ha intentat a nivell de la Unió i dels estats membres

promoure noves formes de finançament que facilitin la creació de noves empreses tot fomentant la iniciativa empresarial. En les pimes pot resultar determinant l'explotació d'una determinada innovació tecnològica o de gestió, però un cop més aquesta combinació de facilitat en crear empreses amb un cost financer relativament baix i un alt component innovador es dóna més als Estats Units que a la Unió.

El quadre adjunt mostra l'enorme diferència entre les inversions a capital risc als Estats Units en relació a la Unió Europea. Les formes de finançament, la implicació de les institucions financeres en els nous projectes empresarials, una menor burocràcia i una fiscalitat més favorable tornen a explicar l'avantatge comparatiu en la creació d'empreses innovadores i per tant més competitives.

Quadre 4
Capital-risc: repartiment de les inversions a Europa i a l'USA
en funció de l'estat de l'evolució de l'empresa

Font: OCDE

En conseqüència la indústria europea està basada en sectors més madurs tecnològicament i, encara que l'evolució de la productivitat li ha permès reduir el

seu desfasament en relació als Estats Units i el Japó, són poques les indústries que superen els nivells de competitivitat que presenten les nord-americanes i les japoneses. D'aquí l'encert de les propostes del Llibre Blanc de Delors per assegurar un més alt grau de competitivitat a l'economia i la indústria europea per respondre amb èxit a les noves exigències derivades d'una economia internacional més oberta.

Acceptant aquesta intensificació en obertura exterior el que cal és aprofundir en la realització del Mercat Interior Europeu i en els avantatges que proporciona la creació de la Unió Monetària i l'euro en consolidar la dimensió internacional europea. Per assegurar les oportunitats d'aquesta dimensió europea cal intensificar el procés de liberalització i transparència interns per obtenir uns preus unitaris més baixos en els sectors bàsics proveïdors de la indústria com l'energia, les telecomunicacions i els transports, considerant transformacions profundes en el mercat laboral afavorint paral·lelament els nivells de formació professional i continuada, i proporcionant unes infraestructures que afavoreixin l'activitat productiva d'acord amb les exigències que marquen els nivells d'obertura de l'economia europea als intercanvis exteriors.

La diagnosi fa temps que està feta però la implantació de la teràpia recomanada és lenta en part perquè la pròpia evolució de l'economia europea no marca cap pressió per aplicar les profundes transformacions que sens dubte es remeten objectivament si el que es vol és situar-se en un nivell superior de competitivitat per igualar o superar el dels Estats Units el Japó, però això vol dir aplicar les línies proposades en el Llibre Blanc Delors, i també transformar els sistemes educatius, el mercat laboral i l'estructura fiscal i administrativa, potser massa canvis simultanis per a una societat essencialment conservadora.

APUNT BIOGRÀFIC DE R.H. SIR DAVID STEEL

Círculo Ecuestre

Carles A. Gasòliba
Barcelona, 27 de setembre de 1999

Honorable Conseller

R.H. Sir David Steel, Presiding Officer of the Parliament of Scotland

M. Il.ltre. Cap de Govern d'Andorra

M.H. President del Parlament de les Illes Balears

President de la Fundació Llibertat i Democràcia

Excma. Sra. Montserrat Trueta

Il.lustres Autoritats

Senyores i senyors

Sir David, I would like to say on behalf of the *Fundació Llibertat i Democràcia* how pleased and proud we are that you have accepted the 1999 Ramon Trias Fargas Memorial. It gives us an opportunity to have Lord Steel of Aikwood back in Barcelona once again – a man who is a prominent political figure not just in British politics but on the international stage as well.

For more than 30 years, ever since he was President of the University Liberal Club and Senior President of the Students' Representative Council at Edinburgh University, Sir David has defended the values of liberalism. He has devoted his life to politics, but he has, in addition to this political dimension, a distinguished human profile. He has been a journalist for the BBC Scotland, president of the Anti-Apartheid Movement in the late 70s and founding chairman of Schelton in Scotland, the charity for the homeless, and he has served as the rector of the University of Edinburgh. Evidently he is not a one-dimensional politician; he is a man of principles and moral values with a rich personal and professional side that he has applied in social, academic and political spheres.

Nonetheless, the most prominent of all these aspects is his role in politics. His fight to expose oppressive regimes around the world, his particular attention to the forgotten continent of Africa, his work on the recognition and observance of human rights and his general stance against the Goliaths of this world, that is, the dogmatic doctrines that were in fashion 20 or 30 years ago, all of this provides us with an excellent lesson on how mistaken is the preconceived view that liberalism is a political and social stance with no concern for people or human problems. On the contrary, it is liberalism that has shown us a better way to protect human rights, to promote the individual's ability to develop him

or herself to the full and to deal with social problems, while avoiding harsh and destructive state control.

For over 30 years, this David has fought against Goliath. The young David Steel defended these liberal principles in a world where socialism was in fashion, and at a time when populism and conservatism were considered the best alternative. He offered an alternative and was elected to the House of Commons in March 1965, becoming the youngest MP in Westminster. Since then, he has seen how other political approaches have faded, surviving only if true liberal values are applied.

We put your name forward for the Ramon Trias Fargas Memorial before the elections for the Scottish Parliament. Later, we celebrated the fact that devolution took place, that you were elected and that you became the first Presiding Officer of a parliament that is the highest expression of the restoration of the rights of the people of Scotland since 1707. Your election as Presiding Officer is further recognition of your personal and political importance.

Many people are unaware that Sir David has established a very good relationship with Catalonia. He has studied our political system and he knows us very well. At home, he contributed considerably to obtaining the political support of the Liberal Democrats in Britain for devolution for Scotland and Wales. Internationally, he is committed towards Europe and has done impressive work in his role as President of the Liberal International on proclaiming and ensuring that human rights are recognised around the world.

Thank you, Sir David, for your contribution and for showing that David can indeed triumph against Goliath.

CONFERÈNCIA D'ACCEPTACIÓ
MEMORIAL RAMON TRIAS FARGAS 1999

.....

SIR DAVID STEEL LORD OF AIKWOOD
PRESIDENT DEL PARLAMENT D'ESCÒCIA

BARCELONA, 27 DE SETEMBRE DE 1999

Barcelona

It is a great honour to receive the award of the Ramon Trias Fargas memorial; especially following in the footsteps of two such distinguished European democrats – and friends – as Hans Dietrich Genscher and Simone Veil. I pay especial tribute to Ramon Trias Fargas himself whom I was privileged to get to know in the later period of his life.

As co-author of the Catalan Statute of Autonomy he was a particular inspiration to me as co-chair of the Scottish Constitutional Convention, the body which laboured for 6 years to produce our new constitution. He also led his party into a merger, as I did, and this led to the success of the Convergencia as the ruling party of Catalonia. He was not just an intellectual, he was a resolute fighter against fascism and for liberal democracy, a campaigner for the common man.

It has also been a pleasure today to meet with both the President of your Parliament, Juan Raventos, and with President Jordi Pujol. He has visited Edinburgh several times in recent years, once memorably at my own invitation, and taught me a great deal about the restoration of the Catalan Parliament in 1977. He has helped us in Scotland twenty years later to follow that same road.

I also thank him for his courtesy extended to me and my wife of the hospitality of his own official residence.

This is my fourth or fifth visit to Barcelona and it is becoming almost a second spiritual home. I admire not just the leadership which Mr Pujol's government has given to Catalonia but the way in which he has been willing to spread the gospel of "non-secessionist patriotism" elsewhere. Our new Parliament and constitution in Scotland more closely followed the example of Catalonia's devolution in a non-federal state than any other; and in Scotland House in Brussels we have also followed your example in our closer relations with the European Union.

A distinguished American academic wrote recently:

“Historically, unchecked centralisation has been the enemy of liberal democracy. As political participation increased in Europe over the nineteenth century, it was accommodated smoothly in countries such as England and Sweden, where medieval assemblies, local governments, and regional councils had remained strong. Countries like France and Prussia, on the other hand, where the monarchy had effectively centralized power, often ended up illiberal and undemocratic. It is not a coincidence that in twentieth-century Spain, the beachhead of liberalism lay in Catalonia, for centuries a doggedly independent and autonomous region.”

I agree with his conclusion that the fabric of liberal democracy is best protected with decentralisation of government, enabling people to increase their capacity to call government to account by bringing it closer to them. We are seeing that already in Scotland where our very first statute was an emergency mental health measure brought quickly through the legislature in response to demand by the media and the public in a manner which would simply not have been possible at Westminster.

I believe that Catalonia and Scotland do have something to teach the rest of the world – how to settle regional, ethnic or cultural differences within a democratic framework.

Today 118 of the world's 193 countries can be defined as democracies – a great increase from a decade ago. I have been actively involved in the transition of two of these – South Africa and Malawi. As a former President of the anti-apartheid movement in Britain I rejoiced at the transition to democracy – with fully devolved provincial government – in South Africa.

This summer I chaired the Commonwealth Observer Group mission to their second elections, the report of which was just published last week. Much less publicised was the transition from Dr Banda's one party dictatorship in Malawi to President Muluzi's multi-party state which also this summer experienced its second successful elections.

But free elections do not themselves constitute liberal democracy. Indeed, too many democracies can post-election be described as illiberal, where parliament is by-passed, the press muzzled and the judiciary bent to become the servant of the ruler. Peru, Guatemala and Venezuela come to mind.

In today's world all around we see ethnic nationalism, religious fanaticism, racism and terrorism. These strands of politics have nothing but contempt for democracy, for human rights, and ultimately for life itself.

The transition from the 19th to the 20th century began with great optimism and high expectations. In 1900 people believed in the inevitability of democracy, the invincibility of progress, the decency of human nature, and the coming reign of reason and peace.

This mood was well expressed by the American academic Starr Jordan in his book *"The Call of the Twentieth Century"* who said that "the man of the twentieth century will be a hopeful man. He will love the world and the world will love him".

But looking back, we recall a century marked a good deal less by love than by hate, irrationality and atrocity that ultimately question the survival of the human race. The march of democracy was halted in its track. The First World War exposed the pretension that democracy would guarantee peace, shattered old structures of security and order and unleashed violent energies of revolution – revolution not for democracy but against it. Bolshevism in Russia, Fascism in Spain, Italy and Germany, militarism in Japan all despised, denounced and destroyed individual rights and the processes of self-government.

The Great Depression also exposed another pretension – that democracy would guarantee prosperity. So by a third of the way into the century, democracy seemed a helpless thing, spiritless, paralysed, doomed.

In another decade the Second World War found the liberal society fighting for its life. By 1941 only about a dozen democracies were left on the planet.

The political, economic and moral failures of democracy had handed the initiative to totalitarianism from which we only escaped in the Eighties with the collapse of the Berlin Wall. Once again liberal democracy triumphed.

If liberal democracy fails in the 21st century, as it failed in the 20th, to construct a humane, responsive, inclusive, prosperous and peaceful world, it will awaken alternative creeds to substitute for fascism and communism. One still has to question how deeply democracy has sunk roots in previously non-democratic countries.

In too many countries, the poorest 10% of the population have less than 1% of the income, while the richest 20% enjoy over half. One hundred million people go hungry every day and 150 million never even get the chance – and girls are still only half as likely as boys – to go to school. What we are seeing in the world today is the tragedy of exclusion.

Our planet has become our neighbourhood. The boundaries of our world are shrinking. The information revolution knits us ever closer together. But poverty divides us. It marginalises a large section of humanity – it diminishes and denies their humanity. A true culture of human rights must embrace their needs and help fulfil their aspirations. We share the same world and we share the same challenges. The fight against poverty is the fight for peace, security, human rights and growth for us all.

There is great wisdom in the saying that democracy, like any army, cannot march on an empty stomach.

No one understands contemporary capitalism better than the successful capitalist turned philanthropist George Soros who is appalled by what runaway capitalism has wrought. He states, and I quote "although I have made a fortune in the financial markets I now fear that the untrammelled intensification of laissez-faire capitalism and the spread of market values into all areas of life is endangering our open and democratic society. The uninhibited pursuit of self-interest results in intolerable inequities and instability".

We must recognise the link between good economic performance and open governance. Irrespective of political systems, public decisions must be brought right out under public scrutiny. Not simply to please the markets but to build the broad social consensus without which even the best-conceived economic strategies will ultimately fail.

The end of the Eurocentric era and the rise of the Asian Pacific region raise problems for the future of liberal democracy. The Asian tradition, we are told, values the group more than the individual, order more than argument, authority more than liberty, solidarity more than freedom. The Asian leaders denounce the attempt to hold Asian countries to Western democratic standards as the new form of imperialism. We must not accept that Lee Kuan Yew, former leader of Singapore, and Mahathir Mohamad of Malaysia are the embodiment of Asian values rather than Aung San Suu Kyi, the courageous opposition leader of Burma and the Tianamen Square student leaders of China.

There has never been, since 1945, such a continuous and rapid pace of change in international politics as we have witnessed in the last few years; and this has posed repeated challenges to the familiar assumptions we used to hold about the aims and means of foreign and defence policy. Now at last we can genuinely look forward to a world in which all people could share the same basic rights, in which they could live together in peace and in which different cultures could develop freely.

There is little enough, after all, that promised the achievement of these aims within the old order. Although the division of the world into two armed camps dominated by the great superpowers, each possessing overwhelming destructive capacity, may have kept the peace within most of Europe since 1945, it achieved little else. The decades of the Cold War saw military and diplomatic confrontation between East and West spread throughout the world, as each superpower increasingly attempted to establish its hegemony over growing portions of the "Third World", often with no better justification than that the other side was trying to do so as well.

The vision of a world in which traditional nation states find the truest expression of their endeavours and their diverse qualities through co-operation and unity is becoming so much more relevant – so much more clearly the only effective way forward – as the world turns towards the 21st century. As we succeed in decentralising democratic governance so we must succeed in democratising centralised governance.

Any attempt to build a genuine new world order must surely for British and Spanish politicians begin with a real effort to create an effective European order.

Most of the current debate on the future of Europe centres on European Monetary Union and the single currency proposals. We need a much more fundamental debate about our aims and objectives in Europe and seek agreed goals before we deal with the technical question of institutions and economic mechanisms.

Control over such diverse factors today as pollution, broadcasting, financial services are beyond the capacity of national governments. Whether we like it or not there are supra-national forces at work in our world. Any politician who seeks therefore to base his appeal on isolationism is a fraud. We have no option but to seek a new internationalism with an acceptable framework of democratic co-operation across national frontiers.

In reference to those who fear the loss of sovereignty, identity or national characteristics I quote Winston Churchill:

"It is said with trust that a policy of closer political unity involves some sacrifice or merger of national sovereignty. I prefer to regard it as the gradual assumption by all nations concerned of that larger sovereignty which can alone protect their diverse and distinctive characteristics and their national traditions."

The founders of the European Community such as Jean Monnet required a framework of law and treaty to achieve co-operation. We have that in the Rome Treaty with the addition of the working compromise that is the Maastricht Treaty, and we must now concentrate on practical co-operation.

If we are to re-ignite some leadership in the European adventure then we must recapture the spirit of the Community's founders. Nowhere is the opportunity greater to do that than in promotion of the Common Foreign and Security Policy. The CFSP was established in the Maastricht Treaty to enhance consultation and co-operation between the EU foreign ministers and to provide to establish CFSP reflected an increasing awareness of the gap between the EU's power in international, economic and trade issues and its relative impotence in international political relations.

The lessons to be learned from the disintegration of Yugoslavia and all the ethnic cleansing which flowed from that are vital ones. In the early days there was an EU monitoring unit there, largely Dutch, which warned of the conflicts which would break out if we started premature recognition of bits of Yugoslavia without a overall agreement on boundaries. In spite of that the individual nation states in the Community rushed into just such recognition. The EU unwittingly helped to stir and revive old enmities.

The EU peace negotiators David Owen and Thorvald Stoltenberg never had behind them a united foreign policy, nor determined military force. It was not until American led NATO pressure was brought to bear from the air that we were able to bring about after five weary years the cease-fire and the beginnings of a peace settlement. There has been an absence of leadership in Europe.

We have not even established the political secretariat necessary to service a Common Foreign and Security Policy, and I can understand a certain amount of American exasperation that they have had to intervene as a kind of big brother world policeman to help settle the Bosnian and Kosovo conflicts on our own doorstep.

With the end of the bi-polar world I am disturbed that European statesmen are content to see America emerge as a single super power, without any check or balance, able to withhold its contributions to the United Nations Organisation, to dominate NATO and to use "American interests" as the main guiding force in international policy. The Middle East stalemate is a prime example.

The considerations of Israeli security effectively override those of international law and the UN resolutions. Consequently, both the US and Israel constantly focus on addressing Israeli security concerns as defined by Israel and totally disregard the security of Palestinians and their neighbours. With a new Israeli government in office and a more hopeful atmosphere, the Europeans should not leave outside influence in that region again to the US.

The European Union should develop a coherent set of international objectives. The first area of concern should be **human rights**.

We must recognise that pressure for improved human rights in any particular country is often vitiated by a distressing lack of unity among would-be pressurisers.

Indonesia is a good example: because of the illegal occupation of East Timor, Portugal was the most vocal and determined denier of supplies to the Suharto regime. Yet Portugal's partners in the European Union had differing policies. Most conducted normal commercial activity but some declined to sell weaponry. Britain having discovered a lucrative market happily supplied military aircraft.

There ought to be much more open discussion between governments with a view of securing a united approach to such regimes. Otherwise one nation's trade embargo becomes its neighbour's business opportunity, and the pressure for human rights is released. Wole Soyinka, the Nigerian writer has declared: "The man dies in all who keep silent in the face of tyranny." I would like in passing to observe that if we had been more active and successful in promoting human rights and democracy we would not have such a large queue of asylum seekers and refugees fleeing to Europe. Visit Namibia, Malawi or Mozambique and you can see the large number of returned exiles enjoying a new life in countries where accountable parliamentary democracy has been established. The same could happen in the future to Cuba.

We ought to have much more genuine international debate on the vexed question of what I call “wilfully blind” commerce. Is it right that a repressive regime should be granted favoured nation status in the world’s markets as though Tianamen Square was simply a passing aberration we can conveniently forget after a few years? Getting the balance right between the openings of trade, and criticism of lack of human rights is not easy, but it must be attempted.

We must reject the convenient notion that human rights are somehow flexible and adaptable to different regions of the world – that there should be separate standards acceptable in Asia or Africa or the Middle East because of historic or cultural constraints. Torture hurts just the same whatever your political, social religious or ethnic background. Political censorship is just as objectionable in Nigeria as it would be in Norway. We cannot allow even sophisticated leaders to bamboozle their own people or world opinion into accepting lower standards of human rights in their countries on specious reasoning.

The second task is the **promotion of democracy**.

There are very few examples in human history where two democracies have engaged in war. The popular pressure on governments is against it. Tyrannies of every description suffer no such constraints. So democracy is the only assurance of the creation of a network of states ready to settle their differences by discussion and compromise. Democracy has returned to many of the countries of the former Warsaw Pact. We glory in the bringing of democracy to South Africa. And to part of Palestine, and have seen its beginnings in Jordan and Kuwait. We welcome its restoration in Argentina, Chile, Nicaragua and Paraguay.

Democracy is the only guarantee of transparency and accountability in government, and hence the only bulwark against corruption, whether financial or otherwise, to which all those who wield unchecked power are susceptible. The European Union has itself helped to consolidate democracy in three of its member states – Greece, Portugal and of course here in Spain. We must make it clear to the rest of the world that a European Foreign policy will be based on favouritism to genuinely democratic states.

We define that precious commodity called democracy to include certain essential attributes: the holding of free and fair elections, the independence of the judiciary and legal system from government control, and the freedom of press and broadcasting from political control.

I hope very much that the strengthening of true international democracy will be assisted in the years to come by the new International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA) founded in 1995 by fourteen governments on the initiative of Sweden, and on whose board I now sit.

The third area for leadership initiative is **arms control**.

I would like to see us at least make a beginning in recognising that the conventional arms trade is itself responsible for much of the denial of human rights in our world today, and for the denial of that most basic right – to live in peace without fear.

Accept for the moment the UN definition of a “conflict” as a war in which more than 1,000 people are killed, there have been 82 conflicts in the last three years, only three of which were between nation states: 79 were within countries.

The nature of these conflicts has changed totally. Memorials in British towns and villages, and the cemeteries of Europe all testify to the massive slaughter of the First World War. But in that horrendous conflict 90% of casualties were servicemen. In today's battles 90% of the casualties are civilians, women and children. While politicians over the last three decades have, understandably, been concerned about the spread of nuclear weapons, nobody has been killed by nuclear weapons since the end of the Second World War. Yet millions have been killed or maimed by conventional weapons in the same period.

In the Rwandan tragedy both warring sides were supplied by the old regime in South Africa. In Bosnia the war was fuelled by surplus weaponry from the Afghan civil war. In parts of urban Africa violent crime is on the increase because an AK 47 changes hands in the streets for less than a couple of pounds. And I've already referred to arms exports to Indonesia.

We must do something to turn the present limited UN register of arms sales into an effective instrument of control and supervision.

We need to discover how to replace arms security with human security. The developing world spends more than 25 billion pounds of its scarce foreign exchange reserves on arms imports. Nations that cannot feed and educate their children should not pretend that such expenditure helps the security of their citizens.

Mankind has developed levels of global technology and communications systems never dreamed of. Yet we have failed in that same period to develop our international politics to an equal degree of sophistication and expertise to be able to control the twin appetites for human strife and for profiteering from it.

Two years ago Russia tripled the value of its arms orders with developing nations, and France passed the United States in arms sales. There has been no more widespread hypocrisy in our time than the rush of politically mature states to sell weapons around the globe and then stand around wringing their hands the moment they are used. Recently I read a book about the history of slave trade and its devastation of Africa. What we need is a global recognition that the international arms today is as objectionable and immoral as was the international slave trade in the 19th century.

That is why we need leaders who will develop a more purposeful order of global politics starting with the attempt to control the sale of arms and continuing with the attempt to overhaul the 50 year old machinery of the United Nations itself. There can be no "new world order" worthy of the name without an internationally acceptable and effective accountable organisation to oversee it.

That brings me to a fourth initiative for leadership – **Reform of the UN**

The four war allies – USA, UK, Russia and France remain with China as the permanent members of the UN Security Council. It is time that was reshaped with the EU having a seat alongside Japan, the Indian sub-continent, South America and Africa as new members.

The UN Charter itself must be reformed, particularly Article 2 which defines the sovereign equality and integrity of states and prohibits interference in the affairs of a member state. This concept of sovereignty is now totally inappropriate for an interdependent world: a world in which new nations with sizeable minorities are being created, a world in which ethnic tensions and economic failure are leading to large-scale migration, and a world in which the actions of one nation can have a major impact on the environment of its neighbour.

I therefore believe the right of the UN to intervene in some matters within domestic jurisdiction of nation states must be established. As we have seen in Iraq the International Atomic Energy Authority can have powers to examine and intervene wherever and whenever it deems necessary.

The United Nations Organisation should be granted similar powers in three areas – gross and persistent denial of human rights; denial of the right of peaceful co-existence of nations and communities; and widespread and lasting damage to the global or regional environment.

The increased demand for *ad hoc* peace-keeping forces in different parts of the world has demonstrated the need for a permanent stand-by fire-fighting force able to be deployed by the Secretary-General at the behest of the Security Council to which member states should make appropriate commitments of commanders and troops. Only such a rapid-deployment conflict-prevention capacity would have any hope of intervening in time to avoid some of the tragedies we have witnessed in recent years such as that in East Timor.

I remember when I was talking to General Dallaire, the Canadian UN Force Commander in Kigale and looking at the chart on his wall of the proposed deployment of 5,000 troops in Rwanda he had reached only 921 arrivals. I asked when he needed the rest and he replied bluntly – “yesterday”.

The power to create such a force is in theory there in Article 43 of the UN Charter, which enables members to make assistance available to the Security Council for maintaining peace and security. Because of the Cold War this provision has never been used. The UN military staff committee – the Chiefs of Staff of the five permanent members – have enough combined intelligence at their command to be able to foresee trouble spots.

Instead of fuelling these with arms sales the five powerful nations should be leading with the offer of troops and civilian backup to deter human tragedy. It need not be all that expensive. Two days cost of the successful Desert Storm operation to drive Iraq out of Kuwait would have financed all the UN's present peace-keeping operations for a year.

We need a new global institution as widely suggested to bring war criminals to justice. The content of obligations of governments is, in general, well known. The problem is implementation. Serious breaches of most fundamental human rights are constantly reported from all parts of the world. Therefore, an improved system of implementation is called for. The current *ad hoc* human rights tribunals should be supplemented by the establishment of a special United Nations Humans Rights Court.

It could operate with principles similar to those of the European Human Rights Court, and thus make concrete the obligations undertaken by the UN member states. It would be important to guarantee the access of individuals to such a UN court.

My fifth and final plea is for leadership in Europe to end the **North-South** divide. J K Galbraith has warned us "not to rest in comfort in the politics of the comfortable".

In sub-Saharan Africa today one child in five dies before the age of 6. Of Africa's 500 million people, 300 million are living in absolute poverty. The image of Africa, South America, the Indian sub-continent as places wracked by deprivation and saddled with debt has got to change. We need the combined efforts of domestic governments here and the international community to change it.

The end of the East/West conflict should be seized upon as the time to turn our attention to North/South injustice. We should resolve to use the resources freed, we hope, by the former to help the latter.

Aid is not the most important issue. We need a new partnership between North and South – based on justice, not on charity; based on an equitable sharing of global market opportunities, not on aid; based on two-way compacts, not on one-way transfers; based on mutual co-operation, not on unilaterally imposed conditionality or confrontation. We must involve the IMF and the World Bank in developing assistance policies based on more than just crude economic judgements.

The international financial institutions must recognise that the way out of the cycle of deprivation is investment in people, in youth and women, in education and training. That will provide wider and faster economic growth. We need globally to discover how to balance financial budgets without unbalancing human lives.

You cannot put a price on freedom of expression, freedom from arrest, freedom of the press and broadcasting, independence of judiciary, transparency and accountability of government and freedom from corruption in government. You cannot put a price on free and fair elections. Only liberal democracy can guarantee peace and stability. That is why we rejoice when a Chilean or Argentinian re-joins the free democratic world. And rejoice also when Catalonia or Scotland recover the institutions necessary to bring government closer to people and make it more accountable.

For the first time in our generation we have the means as politicians substantially to improve the lot of millions of our fellow citizens only if we have the will to do so. Statesmen should not confine themselves to reacting to circumstances. They should have some vision of the way they wish to see the world develop, and some capacity to move it in that direction.

Outstanding leaders in previous generations – Roosevelt, Churchill, Gandhi – had such a capacity to pursue a vision. In the present generation, Mikhail Gorbachev, President Mandela, and King Hussein have shown the same. But what of the coming generation. We need to look to people like Aung San Suu Kyi from Burma, someone as yet unknown in China and the new leader in Israel to propel us forward into the new millennium.

The debates in my country on the future of the European Union have been conducted beneath low horizons. Again I turn to the words of Jean Monnet in 1952. What he said about European leadership is true of global leadership today if we really strive for a new democratic order.

“The union of Europe cannot be based on goodwill alone. The tragic events we have lived through and are still witnessing may have made us wiser. But men pass away; others will take our place. We cannot bequeath them our personal experience. But we can leave them institutions. The life of institutions is longer than that of men; if they are well built, they can accumulate and hand on the wisdom of succeeding generations.”

Your own parliamentary institution is already 20 years old. Ours in Scotland is only a few weeks old and already we have learned from Catalonia. That is as it should be, and I thank you warmly.

Presentació del llibre

ELEMENTS DE L'ECONOMIA DE LA UNIÓ EUROPEA

Palau de la Generalitat

CARLES A. GASÒLIBA
Barcelona, 28 de setembre de 1999

Honorable Conseller,
Il.lustres Autoritats,
Senyores i Senyors

Permeteu-me que expressi la meva satisfacció amb motiu de la presentació d'aquest llibre del qual em considero l'inspirador. Crec, sincerament, que omple una greu carència sobre el coneixement de la realitat de la Unió Europea.

El tema és poder respondre a la pregunta: existeix una economia de la Unió Europea? La resposta és sí i al mateix temps no. Ho explicaré: La meva opinió és que per uns certs cercles existeix clarament un àmbit perfectament delimitat com és per exemple la política de la competència, la normalització i estandarització de productes i serveis lligats al mercat interior europeu, clarament la Unió Duanera o de forma molt destacada tot el camp de la Unió Monetària i l'euro, però òbviament n'hi ha d'altres que estan fragmentats, que estan simplement superposats a nivell de cada estat membre i que es tradueix per exemple en la manca d'una política econòmica i monetària a nivell de la Unió Europea.

Copsar aquesta realitat complexa, fer-la entenedora, facilitar-ne l'explicació a nivell de divulgació em neguitejava. És per això que la significació d'aquest acte realment em satisfà perquè crec que s'ofereix una resposta adequada a les preguntes que plantejava i ens proporciona una bona eina per entendre amb facilitat els principals elements de l'economia de la Unió Europea.

El Dr. Kyriacou i l'economista Fernández Sirera han fet un bon treball, certament difícil per entendre una realitat complexa. El seu esforç per assimilar-la i elaborar-la de forma que arribi a nosaltres de manera fàcilment entenedora és, com saben vostès, molt difícil. Crec que hem de felicitar pel seu bon treball als autors i també al Dr. Jordi Bacaria, director de l'Institut Universitari d'Estudis Europeus que ha participat en el procés d'elaboració d'aquest llibre amb la discreció i el rigor que li són habituals per assegurar el bon fruit que tenim aquí.

Voldria agrair molt especialment la contribució dels editors Pere, Albert i Anna Vicens que varen acceptar de nou la proposta de promoure un llibre de divulgació sobre un aspecte fonamental de la Unió Europea. En un moment especialment adient en què comença l'Europa de l'euro oferir una aportació rigurosa i alhora entenedora dels principals elements de l'economia europea és un repte que els bons amics de l'Editorial Vicens Vives han assumit editant el llibre que avui tenim el goig de presentar.

La destacada presència de l'Honorable Conseller d'Economia i Finances, Sr. Artur Mas és motiu també del meu sincer agraïment per acceptar la nostra invitació per participar en aquest acte que palesa una vegada més el destacat interès que sempre ha demostrat pels temes que fan referència a la nostra realitat europea i també el compromís que el govern de la Generalitat amb l'especial i destacat impuls del seu president, M.H. Sr. Jordi Pujol sempre ha tingut i té per contribuir positivament al procés d'integració europea.

En tractar avui d'una obra referent a la dimensió econòmica de la Unió Europea és oportú recordar l'aportació decisiva del govern de la Generalitat al procés que ha permès la nostra incorporació des del primer moment a l'Europa de l'euro, interès traduït a la realitat i palès en els resultats gràcies a un procés en el qual el Conseller Mas ha tingut una intervenció ben positiva.

Agraint de nou la feina ben feta dels autors, la generosa contribució dels editors i la presència i intervenció a l'acte del Conseller Mas, a tots vostès els agraeixo també molt sincerament que hagin atès la nostra invitació i ens acompanyin en aquest acte en el qual celebrem una nova i positiva aportació pel millor coneixement de la nostra realitat europea.

LES PREOCCUPACIONS DEL PARLAMENT EUROPEU EN
RELACIÓ A LA INTRODUCCIÓ DE L'EURO

Instituto de Auditores-Censores Jurados de Cuentas de España

CARLES A. GASÒLIBA
Barcelona, 5 de novembre de 1999

Molt els agraeixo la seva invitació per participar en aquesta conferència europea i, més per parlar d'un tema al qual m'he dedicat de manera prioritària en els darrers anys per cobrir un objectiu que considero cabdal en el procés de construcció europea, la constitució de la Unió Monetària i l'euro.

El Parlament Europeu ha estat sempre un decidit partidari de la Unió Monetària i la moneda única europea. És lògic. Aquesta institució, sempre a l'avançada de l'europèisme va veure en la creació de l'euro una transformació profunda i un avanç importantíssim per a la Unió Europea.

Durant uns anys, la formació política a la qual pertanyo ha tingut en la realització d'aquest objectiu un dels elements principals per a l'orientació de la seva política europea i espanyola, en la que com vostès saben he tingut un paper decisiu.

L'euro és la conseqüència lògica de l'existència del mercat interior europeu i la culminació de la dimensió econòmica i monetària de la Unió Europea, la qual cosa haurà de permetre-li d'assolir el pes i la dimensió internacional d'una economia que té el mateix PIB i un excedent comercial més gran i més positiu que els Estats Units.

L'euro és, hores d'ara una realitat plenament acceptada que està gestionada per un Banc Central Europeu (BCE) que ha mostrat la seva capacitat i independència. Tenint en compte que el BCE va començar a funcionar el juny del 1998 i que l'euro té poc més d'onze mesos de vida, hauran d'estar d'acord en què el balanç és positiu.

Des d'aquesta valoració globalment positiva vostès em demanen que els hi expressi les inquietuds del Parlament Europeu en relació a la introducció de l'euro. Caldria que els hi precisés que hi ha hagut poques inquietuds. En tot cas, el que existeix per part del Parlament Europeu són observacions i propostes de millora en relació a la situació actual que amb tot es considera globalment satisfactòria.

Des d'aquesta perspectiva els expressaré no el meu punt de vista particular sinó l'aprovat la setmana passada en el ple del Parlament Europeu a Estrasburg, en el qual precisament l'eurocambra es va pronunciar sobre la Unió Monetària i l'euro en base al primer informe anual elaborat pel BCE. El que els comentaré són les condicions del Parlament Europeu després d'un llarg debat que va comptar amb la presència i destacada intervenció del propi president del BCE, el senyor Wim Duisenberg, i en el que vaig tenir l'oportunitat de participar personalment.

El Parlament Europeu acabava de manifestar després d'aquest debat que la tercera fase de la Unió Monetària que és la que ha portat a tenir l'euro ha estat un èxit i que com he dit, el BCE ha sabut mostrar la seva independència en moments especialment delicats com en l'inici de la introducció de l'euro quan es va produir una clara diferència de criteris sobre el que defensava el BCE i l'aleshores ministre alemany de Finances Oskar Lafontaine que va acabar amb la dimissió d'aquest l'11 de març d'enguany. Aquesta independència ha estat aplicada per respondre als objectius bàsics encomanats al BCE: en primer lloc l'estabilitat de preus, traduïda en l'eurozona amb una taxa

d'inflació de l'1,2 %, i en una aplicació coherent i consistent de la corresponent fixació de la taxa d'interès (avui tema d'especial actualitat) per mantenir aquesta estabilitat de preus tot fent-la compatible amb les polítiques econòmiques generals de la Comunitat. Cal tenir en compte, a més, que des del primer de gener d'enguany, Dinamarca i Suècia s'han incorporat al Sistema Monetari Europeu II, pas previ a la seva incorporació a l'euro que es produirà previsiblement abans del 2002. El govern britànic, a més, està orientant la seva política econòmica per fer possible la incorporació de l'economia britànica en l'àrea de l'euro si el resultat del corresponent referèndum previst per l'inici de la propera legislatura britànica fos positiu.

El Parlament Europeu ha valorat també positivament el funcionament de la gestió diària del BCE i el seu desenvolupament com activitat monetària de dimensió europea amb una posició internacional comparable a la de la Reserva Federal dels Estats Units. Aquesta dimensió internacional és en tot cas un dels punts febles del BCE i de l'euro, la complicada estructura institucional que defineix l'orientació de la política econòmica i monetària a la zona euro dificulta la seva presència i representació internacional.

De fet, qui fixa la política econòmica i monetària de la Unió Europea i més específicament de la zona de la Unió Monetària (i la seva moneda única l'euro) és l'ECOFIN, és a dir els ministres d'economia i finances de la Unió. És cert que hi ha una participació de la Comissió Europea i del Parlament Europeu en base a l'elaboració i debat de l'informe econòmic anual i de les grans orientacions econòmiques a més dels corresponents plans d'estabilitat compromesos pels estats membres, però en darrer terme és l'ECOFIN qui realment determina la política econòmica i monetària, atès que l'ECOFIN funciona sota unes presidències rotatives semestrals que, a més, poden ser exercides, i ho són, per estats membres que no pertanyen a l'euro. Es produeix una situació complexa, en certes ocasions poc transparent i mancada d'eficàcia com ho palesen les reunions prèvies a l'ECOFIN per part dels onze ministres de la zona euro que parlen "de les seves coses" relacionades amb l'euro.

La presència del que significa l'euro en les institucions financeres internacionals i de forma emblemàtica en el Fons Monetari Internacional assenyala que aquesta és una situació a clarificar i superar per aconseguir que realment l'euro assoleixi la dimensió internacional que li correspon en funció òbviament de l'economia que representa i també per assolir un dels objectius fonamentals pels quals va ésser creat.

El segon gran tema que planteja en l'actualitat el Parlament Europeu en relació a la introducció de l'euro és el del nivell d'informació i transparència en relació a la presa de decisions del BCE.

Cal esmentar que el BCE publica un informe anual i uns informes mensuals complerts i detallats i que, a més, depèn de la reunió quinzenal del seu Comitè Executiu. El propi president informa molt àmpliament de les decisions preses, però el Parlament Europeu no està satisfet, demana participar en un debat sempre que el BCE prengui una decisió important i que, com fan el Banc del Japó, el d'Anglaterra, el d'Holanda i la Reserva Federal dels Estats Units informa sobre les argumentacions utilitzades en els seus debats i el raonament que ha portat a les decisions finalment adoptades.

El Parlament Europeu també reclama que semestralment el BCE publiqui les previsions macroeconòmiques en les que siguin expressades les perspectives i els riscos relacionats amb aquestes perspectives per la demanda de les economies dels estats membres i els seus elements principals, les exportacions netes, el producte interior brut nominal i real, la inflació dels preus al consum, el nivell d'atur, i la balança de pagaments per compte corrent, tot plegat amb les dades i estudis en què es basen aquestes previsions, per dur a terme una avaluació viable de les decisions monetàries, i s'eviti la desinformació al mercat, hi hagi la garantia de transparència d'aquest i, en conseqüència s'eviti l'especulació.

En aquest àmbit informatiu també es reclama un informe global periòdic en relació a l'evolució econòmica de cada un dels països que participen a la zona euro, i un resum de les dades corresponents dels estats membres per facilitar les comprovacions de les bones pràctiques, el tenir un coneixement ràpid de l'alerta sobre possibles problemes a la zona euro que puguin exigir l'adopció de mesures polítiques per part dels governs respectius i informi als negociadors sindicals dels estats de la zona euro sobre l'evolució sostenible dels salaris tot tenint present les tendències de la pròpia productivitat, dels preus i la competitivitat.

Segons el Parlament Europeu l'evolució de l'euro i el manteniment de l'objectiu fonamental de l'estabilitat de preus no ha de quedar al marge de les polítiques que la Unió Europea ha de dur a terme per fomentar el creixement i l'ocupació, és una altra manera de retornar sobre la capacitat, o millor sobre la limitada possibilitat actual de tenir una política econòmica a nivell europeu. Lògicament l'objectiu final de l'economia europea és assegurar un grau de benestar més elevat als ciutadans europeus, amb més disponibilitats materials, assistència social, seguretat en les seves pensions, etc; per això és cert que cal un marc d'estabilitat de preus perquè és condició necessària per assegurar l'estalvi i la inversió i amb aquests el creixement econòmic, però òbviament per seguir una política monetària ortodoxa tampoc s'asseguren aquests objectius.

El que cal és un *policy mix* adequat que tingui en compte la menció d'un marc competitiu sense abandonar la dimensió social que han caracteritzat les economies europees occidentals des de la fi de la Segona Guerra Mundial. És per això, que el Parlament Europeu reclama que, sense abandonar l'objectiu fonamental de l'estabilitat de preus i l'ortodòxia monetària que porta a les baixes taxes d'interès i inflació i el rigor i l'equilibri dels comptes públics, cal aconseguir una combinació de polítiques equilibrades i adequades per fomentar el creixement i l'ocupació.

En temes molt tècnics el Parlament Europeu ha vist amb satisfacció la millora del sistema de pagaments transfronterers a la zona euro. Encara que es fa ressò de les mancances i distorsions que s'ha vist es manté en les transferències a petita escala i també el cost abusiu en les comissions per canvi de divises que pertanyen a la zona euro i, que en conseqüència hores d'ara no són una altra cosa que l'expressió de l'euro amb el que no existeix cap risc de fluctuació en la seva cotització.

En la seva funció de *prestamista en darrera instància* que té el BCE amb els sistemes financers dels estats membres es demana més informació i transparència, i també en l'àmbit de les facilitats en descoberts o les compres en el mercat primari d'obligacions i que precisi que el principi de *no bail out* s'apliqui també a la compra del mercat secundari d'obligacions del tresor. L'abús en la utilització d'aquests recursos es considera que és negatiu per a la consideració de solvència dels estats membres i també pel BCE especialment pel que fa referència a l'excessiva dependència d'alguns estats membres pel que fa al finançament a curt termini amb venciments inferiors a un any.

Aquesta problemàtica fa referència de forma especial pels casos de Bèlgica i Itàlia en els quals el deute a curt termini representa el 27 % del PIB. Aquesta xifra està molt per sobre de l'impost dels actius a curt termini que aquests estats podien liquidar en cas de crisi. Aquest deute a curt termini resulta especialment vulnerable a una acció per part dels inversors, la qual cosa provocaria una falta de liquidesa i podria posar en perill la capacitat d'aquests estats membres per mantenir el servei del deute a no ser que el BCE els proporcionés liquidesa d'emergència.

Encara que es tracta d'un problema potencialment greu en el cas d'una crisi financera, també és un problema que es pot resoldre amb relativa facilitat si s'allarguen els terminis de venciment del deute o bé obtenint liquidesa de reserves mitjançant els dels bancs comercials. Espanya i Portugal, per exemple, tenen deute a curt termini en una proporció relativament elevada i, en canvi han obtingut facilitats de suport. La resta dels estats membres de la zona euro tenen deute a curt termini amb una relació respecte del PIB de menys de l'11 %.

Però potser hem derivat en temes massa tècnics. Vull retornar a la qüestió més bàsica. Ens calia l'euro? Per què l'hem fet? Com he dit a l'inici, l'euro és la culminació d'un procés lògic des de la creació i realització del Mercat Interior Europeu. És també fer una part de la Unió Europea en la seva vessant econòmica i monetària, però l'euro no és més que l'expressió d'una economia i aquesta economia ha de ser competitiva i tenir la dimensió social i la finalitat de millorar les condicions materials dels ciutadans europeus. És per això que quan es tracta de l'economia de l'euro, en els seus respectius informes anuals, tant el BCE com la Comissió Europea reclamen una millora de les condicions estructurals en les quals es basa l'euro i, en aquesta reclamació, també hi coincideix el Parlament Europeu expressant la seva inquietud no per l'evolució immediata que sembla que serà força positiva, però si a mig termini.

És per això que no podem deixar de banda l'existència de serioses fragilitats que encara es poden veure agreujades per l'acord de la nova obertura dels mercats internacionals prevista per la Ronda del Mil·lenni, que exigirà una economia europea encara més competitiva. Les principals mancances serien:

1 - Retard en l'aplicació de noves tecnologies. Recursos R+D i capacitat d'aplicació comercial.

2.- Nivells adequats de formació i educació

3.- Mercats fraccionats i protegits encara avui en l'àmbit del trànsit aeri, de l'energia, de les telecomunicacions, de les ofertes públiques de compra de la fiscalitat, que mantenen excepcions que distorsionen el mercat de la Unió.

4.- Fórmules adequades d'ocupació a nivell europeu: Manca de mobilitat, dificultats de previsió per al futur, canvis econòmics, socials i culturals.

5.- Xarxes de comunicació europea.

6.- Formes de finançament, promoció de pimes, capital risc, empresa familiar, promoció de la iniciativa empresarial, internacionalització de les empreses...

7.- Excessiva burocràcia, existència a nivell de la Unió Europea de subvencions que distorsionen la competència. Normatives més clares, no intervencionistes i obertes.

Desitjaria finalment fer una ultimíssima observació sobre les inquietuds que ens planteja l'euro, la dels xocs asimètrics; és a dir la resposta de les economies quan un efecte interior o exterior la pertorba de forma substancial. Pensem, per exemple, en un nou encariment greu i sobtat dels preus energètics o en una caiguda igualment greu i sobtada de la demanda mundial d'automòbils. Òbviament les conseqüències serien molt diferents a les economies que integren l'euro, però les seves obligacions i compromisos en els anomenats pactes d'estabilitat són semblants. En quina mesura poden respondre adequadament en el nou marc de l'euro que ja no permet l'ajust monetari? És una incògnita sobre la qual cal reflexionar.

CÓMO RESPONDER A LAS EXIGENCIAS DE LA EUROPA DEL 2000

CONFEDERACIÓN ESPAÑOLA DE DIRECTIVOS Y EJECUTIVOS

Hotel Ritz

Carles A. Gasòliba
Madrid, 12 de noviembre de 1999

El año 1999 es el primero del siglo XXI en Europa. Las principales cuestiones que marcarán el desarrollo de la Unión Europea en el umbral del próximo siglo y milenio se han establecido este año. Trataremos de señalar sus rasgos más destacados y la forma de responder a los mismos.

Primera exigencia : adaptarse al euro

El primero de enero de este año se celebró una de las más profundas revoluciones que se han producido en Europa en los últimos 50 años. Fruto del proceso de construcción europea, once estados miembros de la Unión renunciaron a sus propias monedas para adoptar una moneda única europea, el euro, gestionada por el Banco Central Europeo (BCE) responsable de mantener la estabilidad de precios como objetivo principal y contribuir al crecimiento sostenido y la ocupación en la zona euro.

El BCE gestiona las reservas, fija los tipos de interés y se encarga de mantener la estabilidad de la divisa en los mercados financieros internacionales. A lo largo de estos meses el BCE ha demostrado su independencia y a mi entender una posición que considera la situación global de la economía europea siendo fiel al objetivo principal de mantener la estabilidad de precios.

En una economía como la española, la incorporación de la peseta en el euro, significa una apuesta muy decidida y valiente por conseguir una economía con un nivel de competitividad igual o superior a la media de la Unión Monetaria. Si la economía española no fuese capaz de seguir la evolución de los niveles de competencia retrocedería en el conjunto de la Unión, pero al no tener el recurso de un ajuste en su moneda, que ha sido el recurso tradicional de la economía española, tendría que realizar el ajuste via pérdida en la actividad productiva y mayor desempleo, por lo tanto la respuesta a la exigencia de pertenecer al euro es incrementar los niveles de competencia y productividad situándolos por encima de la media comunitaria, sobretodo teniendo en cuenta, como veremos más adelante que cada vez hemos de confiar menos en la transferencia de recursos desde la Unión para equilibrar nuestros desfases sociales y territoriales.

Conste que esta exigencia la compartimos con el conjunto de la Unión si comparamos ésta en el concierto de las economías a nivel internacional. La economía de la Unión aparece como más sólida que la norteamericana, su mercado es mayor, su balanza comercial es positiva, su nivel de inflación y tasas de interés más bajas, su nivel de cooperación internacional más elevado. Sin embargo, la dinámica y el crecimiento de la economía norteamericana es más elevado. Buscando la explicación a este desarrollo en un reciente estudio que he realizado sobre la industria europea y su competitividad a nivel internacional, he constatado que la economía europea no ha sabido o no ha podido superar aunque sin acercarse a los niveles de productividad de nuestras principales economías competidoras, principalmente la norteamericana y la japonesa. En su conjunto, la industria europea presenta una posición muy conservadora que se transmite al conjunto de la sociedad como se constata claramente cuando observamos los niveles de movilidad laboral.

La respuesta a las exigencias de las economías del euro es aumentar la competitividad poniendo el acento en un nivel más elevado de investigación y desarrollo y promoviendo mejores formas de financiación que compartan en mayor medida el riesgo de la inversión junto con unos mercados laborales más flexibles, con mayor movilidad laboral y un sistema fiscal mejor adaptado a estas exigencias, especialmente porque como veremos, la Unión Europea ha aceptado nuevos retos que le llevan a modificar su situación presente y acentuar la apertura de sus mercados.

Segunda exigencia : la ampliación

Esta semana hemos celebrado el décimo aniversario de la caída del muro de Berlín, acontecimiento en el que centramos el fenómeno extraordinario que significó la desaparición de la Unión Soviética y de su hegemonía en media Europa con una división de más de cuatro décadas que felizmente empezó a superarse hace diez años.

La dinámica iniciada el 9 de noviembre de 1999 aún no ha terminado y tenemos abiertos preocupantes interrogantes sobre la realidad y el futuro de Rusia. No entraré obviamente en esta cuestión, centrándome en el hecho que con la caída del muro se produjo la unificación alemana que ya modificó profundamente la situación en la Unión. De hecho, ésta se amplió incorporando un nuevo estado miembro de 16 millones de habitantes con estructuras sociales y económicas extraordinariamente diferentes sin que existiesen negociaciones de adhesión ni periodos transitorios. Se impuso la realidad política del momento fundamentada en la voluntad política de Alemania que es la primera economía de la Unión y su principal y más destacada fuente de financiación, la incorporación de la antigua República Democrática Alemana no distorsiona la distribución de los fondos estructurales, lo cual evidentemente facilitó la incorporación.

El fenómeno abierto con la caída del muro de Berlín iba más allá de la incorporación de la RDA y la Alemania unificada, se abre la puerta a la incorporación de los países del centro y este de Europa que habían padecido los regimenes comunistas tutelados por la Unión Soviética. Ahora nos encontramos ante una negociación para incorporar en pocos años, no se sabe si tres, cuatro o seis, pero en todo caso no muchos, a seis o siete nuevos estados miembro, Polonia, Hungría, República Checa, Eslovenia, Estonia, Chipre y Malta. En total, 60 millones de nuevos ciudadanos europeos con una renta media que es un tercio de la europea.

El esfuerzo que estos países están realizando para adaptarse a la Unión es notable pero sus estructuras sociales y económicas aún están muy alejadas de las de la Unión. Estas tendrán que ocuparse progresivamente de sus próximos nuevos miembros para los que está prevista una aportación de 45 millardos de euros para el próximo septenio. Obviamente una vez admitidos como miembros estos participaran plenamente en las decisiones y en la distribución de los fondos de los que en buena lógica serán los principales destinatarios, acabándose en principio la prioridad que ahora tiene España, Portugal y Grecia al ser los estados miembros de la Unión con las rentas más bajas de la misma.

La respuesta a la inevitable exigencia de la ampliación está, en primer lugar, en analizar sus efectos sectoriales y en proponer soluciones que permitan una concreta adaptación sin dañar las estructuras de la economía que ya operan en la Unión. (Recuérdese las PIM que obtuvieron Francia, Italia y Grecia para la adaptación de su agricultura ante la incorporación de España y Portugal en la CEE y, también los periodos transitorios acordados a la agricultura y la industria).

Desde España debe fomentarse la intensificación de la cooperación con el Mediterráneo, y más específicamente con el Mediterráneo Occidental, haciendo realidad las políticas acordadas en la Conferencia Euromediterránea bajo presidencia española en noviembre de 1995. No es únicamente un deseo egoísta, es una garantía para evitar el desarrollo de un conflicto latente generado por el desequilibrio demográfico y la desigualdad económica, esta muestra debe forzar a la Unión Europea para fomentar la cooperación política y económica. La prioridad al Centro y al Este de Europa no puede convertirse en una dedicación exclusiva, debe compartirse con la dimensión mediterránea de la Unión.

Tercera exigencia : las reformas institucionales y estructurales

La Unión Europea ha adoptado en marzo de este año la llamada Agenda 2000 y las perspectivas financieras, traduciendo estas expresiones a un lenguaje comprensible. Quiere decir que se han acordado los recursos que dispondrá la Unión hasta el 2007 y que se han modificado los criterios en las aplicaciones de los fondos estructurales que regulan las subvenciones y aportaciones a la agricultura y a áreas y sectores en los que existen grandes desequilibrios sociales o territoriales en relación con la media del conjunto de la Unión. Ésta no recabará muchos más recursos que los actuales. Los estados miembros decidieron mantener el techo actual de los recursos de los que puede disponer la Unión al 1,27 % de su PIB comunitario. Tampoco en cuanto que no se agota en la actualidad este techo, y que los recursos actuales significan el 1,10 % del PIB.

Para los principales estados receptores de ayudas comunitarias, y España es el principal en términos absolutos, las condiciones financieras y de aplicación de los fondos no se notarán los primeros años, pero sí a partir de la mitad del periodo considerado 2000-2007 en el que se contempla una especie de *soft-landing* para aquellas áreas menos necesitadas y también una progresiva modificación de los criterios en la aplicación de las aportaciones a la agricultura y los territorios considerados hasta ahora objetivos prioritarios. La razón última está en la ampliación y a que una parte de los recursos actuales pasarán a los nuevos estados miembros. De momento, el pastel es el mismo y los trozos a repartir son más.

Como en otras áreas, también en la agricultura se le va a exigir mayores niveles de competitividad. Las ayudas actuales estaban sometidas a una doble presión: la derivada de la nueva situación con los nuevos estados miembros y la de la mayor apertura de los mercados derivados de la aplicación de los acuerdos de la Ronda Uruguay y de su posible acentuación con motivo de la Ronda del Milenio. Ambas presiones llevan a orientar las actuales ayudas o subvenciones por producto a conseguir explotaciones rentables o mantener una economía rural saneada aunque menos dependiente de la explotación agrícola directa. España gracias a la importancia de su agricultura y al reconocimiento de su posición retrasada en el conjunto de la Unión, agravada además por su tasa de desempleo ha obtenido en los últimos años una aportación neta de la Unión de aproximadamente un billón de pesetas.

Deberíamos prepararnos para adaptarnos a una situación menos favorable, en primer lugar porque a la larga toda subvención permanente y continuada comporta su propia subvención y en agricultura tenemos algunos casos recientes, y en segundo lugar porque tal como se orientan en la actualidad los compromisos en el comercio internacional, así como la aplicación de las normas de la competencia a las ayudas públicas los esquemas actuales se verán modificados en profundidad.

La respuesta a la exigencia en estos ámbitos es reorientar nuestra agricultura a productos y sobretodo explotaciones y actividades realmente competitivas en el mercado y cada vez menos dependientes de la correspondiente y asumida subvención. La orientación de los recursos públicos en las áreas que han resultado más favorecidas es clara: obtener el máximo rendimiento social y económico de las inversiones que deberán tener una orientación favorable a la economía productiva. La Unión Europea continuará manteniendo, como es lógico, su apoyo a los sectores menos favorecidos o con dificultades para alcanzar un nivel de competencia suficientemente elevado para equipararse a la media comunitaria, pero la ampliación obliga a modificar criterios y a canalizar los recursos a los nuevos estados miembros, por lo que la preparación para esta nueva situación tanto desde el sector rural como de las autoridades públicas de las zonas más favorecidas por las ayudas comunitarias sin ser angustiosa empieza a urgir.

Cuarta exigencia: La Ronda del Milenio

El PIB de la Europa de los Once del euro es similar al de los Estados Unidos. La capacidad comercial de la Unión Europea es superior a nivel internacional porque la Unión depende más de los intercambios exteriores que Estados Unidos. La balanza comercial de la zona euro es positiva, 73 billones de dólares, la cifra correspondiente a los Estados Unidos es negativa 305,8. La balanza por cuenta corriente es para la zona euro positiva 56,1 en agosto de 1999, y en Estados Unidos 274,5. Por lo tanto, para Europa el comercio exterior tiene una destacada importancia y su grado de interrelación a nivel internacional ha sido una de sus características permanentes desde la industrialización.

Cuando se decidió realizar el Mercado Interior Europeo y posteriormente la Unión Monetaria, con una moneda única, el euro, del otro lado del Atlántico, de nuestros principales competidores, los norteamericanos se acuñó la expresión *fortaleza europea*. La posición de Europa en la Ronda Uruguay y la consolidación del euro han apagado de momento estas críticas. Europa ha apostado por la apertura del Comercio Internacional fijada en los acuerdos de la Ronda Uruguay y ha defendido la implantación de la Organización Mundial del Comercio que los administra.

Ahora estamos ante una nueva Ronda negociadora, que será larga, dura y difícil como ya se puede augurar por la toma de posiciones y las opiniones que se manifiestan estos días ante la reunión de Seattle que debe poner las bases a la Ronda del Milenio.

La experiencia histórica, la propia estructura de la economía de la Unión y el convencimiento de que el progreso de nuestras economías y sociedades debe realizarse en una economía abierta a escala internacional para evitar la acentuación de los grandes desequilibrios que se dan hoy en el mundo, lleva a la Unión a apoyar la celebración de la Ronda del Milenio.

Esta tendrá unas características diferentes de la Ronda Uruguay, está claro que incidirá en la ampliación a la agricultura y los servicios del principio de libre comercio, lo que afectará a la política de subsidios, las garantías de respeto a la propiedad industrial e intelectual, los concursos públicos y, en definitiva todos aquellos mecanismos que puedan considerarse proteccionistas y que puedan resultar difíciles de eliminar desde su complejidad y la intangibilidad de algunos de los servicios a liberalizar.

También la Ronda del Milenio tendrá una componente más social, se incluirán temas relativos a las garantías y bienestar en los puestos de trabajo, y se relacionará posiblemente algunos aspectos entre administración de la OMC y la OIT. También la dimensión medioambiental y la relación entre comercio y crecimiento económico y mejora social en los países menos favorecidos económicamente tendrá una mayor incidencia en las negociaciones.

Pero el resultado final será que tendrán una economía aún más abierta a la competencia exterior y que la Unión Europea acepta y se autoimpone esta nueva exigencia. La respuesta a la misma no puede parar por el proteccionismo que no sería aceptado sino primero por un seguimiento de las negociaciones analizando sus principales efectos en los sectores a empresas que mayormente nos preocupan y también como es lógico observando las nuevas posibilidades que tal apertura nos ofrece a nivel internacional.

Tengan en cuenta que la Unión Europea no es la economía más competitiva a nivel internacional, se desprende que se ve en esta nueva apertura un nuevo incentivo para que la Unión Europea pugne en alcanzar mejoras de niveles de competitividad a nivel internacional, dado el grado de apertura del mercado europeo la mejor manera de responder a esta exigencia es colocándose en el nivel más alto de competencia mundial.

Quinta exigencia : ser más competitivos

La diagnosis para conseguir unos niveles de competencia más elevados en la Unión Europea sin romper su estructura económica y social con unos principios y valores ciertamente diferentes a los norteamericanos ya está hecha. A mediados de esta década y poco antes de dejar su cargo, el presidente de la Comisión Europea, Jacques Delors auspició un Libro Blanco sobre el Crecimiento, la Ocupación y la Competitividad en la Unión Europea. Posteriormente varios estudios de la Comisión han incidido en el tema y lo han ido detallando, pero los rasgos esenciales no se han visto modificados.

Partiendo de la base de una economía abierta a la competencia internacional está claro que la única manera de progresar es siendo más competitivos. Para ello, el elemento clave en la Unión Europea del siglo XXI es la formación de capital humano, o sea la educación y la formación se constituyen en la condición indispensable para asegurar nuestro progreso.

El segundo elemento, anunciado ya en 1995 pero sin que Europa haya sido capaz de estar a la altura requerida, la sociedad de la información y la revolución en las telecomunicaciones, aunque se haya avanzado en este ámbito, el desarrollo en Estados Unidos ha sido y es impresionante y vuelve a poner de nuevo en evidencia la diferencia en los niveles de competitividad entre las dos economías.

El tercer elemento es ofrecer una estructura más favorable a la iniciativa empresarial, por lo que hay que continuar con los procesos liberalizadores y privatizadores para conseguir una oferta de bienes y servicios a mejores precios, la modificación y flexibilización del mercado de trabajo resulta clave junto con la necesidad de modificaciones substanciales en el sistema fiscal, y los niveles de burocracia que obstaculizan la actividad productiva. La necesidad de mejorar la red de comunicaciones y las infraestructuras favorables al crecimiento económico constituye asimismo un elemento indispensable para mejorar la competitividad de la Unión Europea.

Como verán ustedes estamos ante una nueva etapa de la Unión Europea que se ha vuelto a imponer nuevos retos y exigencias: responder a ellas no es fácil, aunque los principales cambios están marcados, y yo creo que viendo la situación actual de la economía europea y su evolución y conquistas, especialmente con lo que ha significado la Unión Monetaria y el euro, y como ha respondido la sociedad y la economía española en este contexto podrán dar de nuevo respuesta adecuada a esta nueva etapa de siglo y milenio.

**LES RÉGIONS DANS LE SYSTÈME POLITICO-INSTITUTIONNEL
DE L'UNION EUROPÉENNE**

**UNIVERSITÉ DE MONTRÉAL
Chaire Jean Monnet**

**Carles A. Gasòliba
16 novembre 1999**

Je voudrais remercier l'invitation du professeur Soldatos à participer à cette rencontre qui m'offre l'occasion d'être à nouveau au Québec et de partager avec vous ce dialogue sur la réalité et le rôle des régions et des villes dans le processus de construction européenne.

Dans mon exposé, je ferai référence uniquement aux régions, pas aux municipalités. Nous pouvons discuter de cette question au colloque mais je crois que la dimension des municipalités joue un autre rôle dans l'Union européenne. Cette année, le mouvement que l'on peut qualifier de « régionaliste » en Europe a eu un fameux soutien avec la dévolution à l'Écosse et au Pays de Galles d'un certain pouvoir de décision. Bien sûr, la signification de ces événements est différente de celle qu'ils auraient eue si, par exemple, Glasgow ou Cardiff avaient obtenu un plus grand pouvoir de décision au niveau municipal. Je crois que régions et municipalités doivent avoir un rôle proche du citoyen, mais que leur rôle institutionnel dans l'Union est tout à fait différent. Nous pouvons parler de l'exercice et de l'application des lois et du règlement de l'Union au niveau des régions et de leur responsabilité politique, mais nous ne pouvons pas considérer les municipalités à ce niveau.

Je parlerai donc du rôle des régions et des unités fédérées dans l'Union européenne ainsi que de leur participation institutionnelle. Le rôle des régions s'est accru dans l'Union d'une manière progressive du fait de la perception que les régions pourraient constituer un bon associé pour appliquer les politiques de l'Union et les rapprocher du citoyen d'une façon plus efficace et plus opératoire que les États membres, ainsi que comme expression du développement régionaliste dans les États membres de l'Union. Voyez le progrès du régionalisme en Allemagne, en Italie, en Belgique, en Espagne, ou plus récemment en Grande-Bretagne, où cette dévolution a transformé la structure politique et la distribution des pouvoirs dans le Royaume-Uni.

Le phénomène de la « renaissance des régions » doit être replacé dans le contexte de la globalisation et de l'intégration européenne. Les grandes mutations et les grandes évolutions de notre société ont cessé d'être une affaire d'intérêt et d'impulsion réservée aux États. Des organismes sous-étatiques sont devenus acteurs sur la scène européenne et internationale : ce sont les régions.

La réalité du nouveau régionalisme est multiple et complexe et admet des explications et des points de vue différents. Il est important, par exemple, de tenir compte du fait que le régionalisme et la décentralisation sont antérieurs au processus d'intégration européenne et que, au départ, les promoteurs du projet européen n'ont pas tenu compte du fait régional. L'intérêt des instances communautaires pour les régions est relativement récent et ce fait force à évaluer avec prudence le rôle de l'intégration européenne dans le développement du fait régional.

D'autre part, il ne faut pas oublier qu'il y a de nombreux types de régionalismes. Techniquement, le mot « région » est utilisé pour faire à la fois référence aux régions qui ont une conscience régionale très faible et qui sont même le fruit d'un certain artifice politique, administratif et économique, et à celles qui sont en fait d'authentiques nationalités à l'intérieur des États dont elles font partie parce qu'elles ont une langue et une culture qui leurs sont propres et une identité collective très définie, des institutions politiques et un sens historique. Dans les régions sans langue propre ou sans conscience nationale, le régionalisme est un phénomène fondamentalement fonctionnel, un régionalisme de gestion, d'activité.

Il convient cependant de tenir compte du fait que depuis quelques années, le « régionalisme d'identité » et le « régionalisme d'activité » se sont rapprochés. Des régions-nations comme le Pays de Galles, l'Écosse ou la Catalogne sont de vieilles nations qui vivent dans le monde d'aujourd'hui et qui affrontent, dans les domaines économiques et sociaux, les mêmes problèmes et défis que les « régions fonctionnelles ».

Dans l'Union européenne, la globalisation et la perte progressive de souveraineté économique et politique des États augmentent la dépendance des régions par rapport aux marchés et aux ressources extérieures. C'est pourquoi les régions doivent être plus actives au niveau interne et au niveau externe pour éviter la marginalisation. Dans un monde sans frontières économiques, les régions sont forcées d'améliorer leurs infrastructures, l'éducation, l'environnement, l'offre culturelle, etc. pour conserver leur compétitivité ainsi qu'une force de travail qualifiée. Elles doivent en même temps s'engager sur le plan international afin d'attirer les investissements étrangers, la technologie et le tourisme.

Ces changements ne doivent pas être considérés comme une menace pour l'intégrité territoriale des États. Au contraire, les États-nations doivent encourager les régions à progresser dans cette voie.

Les experts ont qualifié ce phénomène de « régionalisme fonctionnel ». La doctrine souligne aussi l'efficacité des administrations décentralisées et le progrès sur la voie de la démocratie qu'implique le régionalisme. Concrètement, grâce à l'introduction d'un nouveau niveau de représentation politique et de participation civique, il y a un contact plus direct entre les citoyens et les institutions politiques qui favorise la transparence ainsi qu'un plus grand contrôle des électeurs sur les élus, etc.

Ce besoin des économies régionales d'assumer des responsabilités plus importantes et de se développer à l'extérieur influe sur la flexibilité des positions des États vis-à-vis des régions. En fait, la « renaissance des régions » est encouragée par les attitudes de plus en plus positives des États et de l'UE vis-à-vis de la décentralisation et du fait régional.

En contrepartie, on observe aussi une volonté croissante des régions d'assumer plus de responsabilités en ce qui concerne leur avenir.

Un facteur important dans ce processus est constitué par la nouvelle situation créée par le transfert des compétences macro-économiques à l'UE et l'importance croissante des politiques structurelles – infrastructures, formation professionnelle, enseignement, création de sol industriel, assistance sociale, etc. – qui ont la particularité d'être plus efficaces si elles sont appliquées de façon décentralisée.

Pour des questions déterminées, les États sont devenus trop petits, et pour d'autres, ils sont encore trop grands. Concrètement, ils sont trop grands pour assurer les composants non matériels de la compétitivité économique, c'est-à-dire des facteurs tels que la cohésion sociale, l'esprit civique, les valeurs partagées et la confiance en soi, qui sont des éléments déterminants de la créativité et de l'esprit d'initiative des groupes humains.

La région est un espace d'interaction privilégié sur le plan économique mais aussi sur le plan social, politique et culturel. L'essence du régionalisme, pour sa part, est l'idée du gouvernement proche et ouvert à l'influence de la société civile et des initiatives des citoyens.

La stratégie régionaliste qui consiste à faire en sorte d'assurer le développement soutenu de la région grâce à la mobilisation des ressources humaines et matérielles propres, et donc au dialogue permanent avec les agents économiques et sociaux locaux, confère au régionalisme la vertu supplémentaire d'encourager la cohésion sociale. C'est le composant civique du régionalisme et, en fait, le plus fondamental par sa propriété de déterminer et de donner un sens aux composants les plus fonctionnels.

L'esprit responsable et la solidarité, de même que la confiance dans les institutions démocratiques, sont absolument indispensables pour obtenir la réalisation totale des objectifs fonctionnels du régionalisme. Une région qui ne possède pas ces éléments sera difficilement en position de connaître un développement important, juste et, à la longue, durable et respectueux de l'environnement. D'autre part, la croissance économique n'est jamais une fin en soi. La véritable finalité du régionalisme, ce qui lui donne un sens comme option politique, c'est sa volonté de révéler ou de consolider chez l'ensemble des citoyens les valeurs civiques, l'amour-propre et le sens de l'appartenance.

Comme nous l'avons déjà indiqué ci-dessus, il convient de ne pas oublier qu'au départ le fait régional a été ignoré par les promoteurs de l'unité européenne. Le mot région n'apparaît pas dans les Traités constitutifs et quand la politique régionale est créée, aux cours des années soixante-dix, son approche est technocratique.

Depuis lors, une évolution importante s'est produite :

1.- Parallèlement au processus d'intégration européenne, de nombreux États participants se sont décentralisés politiquement, créant ainsi un nouveau niveau de gouvernement plus proche du citoyen ; en Allemagne, où ils se sont réunis, avec différents degrés d'autonomie, en Belgique, en Autriche, en Italie et même en France. Cette évolution s'est également produite en Espagne, à partir de la création des Communautés autonomes avec la Constitution de 1978. J'ai déjà parlé du cas de l'Écosse et de celui du Pays de Galles au Royaume-Uni, plus récemment, où le processus de dévolution de certains pouvoirs a abouti à la constitution du Parlement écossais et de l'Assemblée nationale Galloise. Il ne s'agit donc plus d'un phénomène isolé et limité à un seul État. Nous sommes face à un processus qui s'étend et qui montre que la régionalisation et l'intégration constituent les deux faces d'un même

phénomène : la crise de l'État comme seul niveau de gouvernement, comme seul domaine capable de résoudre tous les problèmes qui touchent la société.

2.- Au cours de ces années, l'idée d'interaction, de complémentarité entre les processus de régionalisation et d'intégration européenne s'est renforcée. D'une part, il convient de signaler que le rôle des régions est renforcé par le processus d'intégration européenne lui-même. Il est évident que ce processus doit se développer en respectant le principe de subsidiarité selon lequel chaque niveau de gouvernement – européen, étatique, régional et local – doit assumer les compétences qu'il peut gérer de la façon la plus efficace. Si nous analysons la phase actuelle du processus d'intégration, nous observons que, alors que l'UE assume progressivement des compétences dans des domaines comme la politique monétaire, la politique fiscale ou la politique étrangère, on constate qu'il y a un ensemble de secteurs qui sont mieux gérés par un gouvernement plus proche des citoyens que l'État : la culture, les actions micro-économiques, etc. Dans de nombreux pays – comme c'est le cas, par exemple, de l'Espagne – la formation professionnelle, la politique du sol, l'urbanisme, la recherche et le développement économique et technologique, la planification et la gestion d'infrastructures, l'éducation, l'aménagement du territoire, sont autant d'exemples qui permettent à une région modulaire d'appliquer les décisions macro-économiques importantes qui sont de plus en plus souvent assumées au niveau communautaire, convertissant ainsi une région concrète en un espace compétitif attrayant pour l'investissement, optimal pour le développement économique et technologique. Les régions, avec des compétences plus concrètes, portant davantage sur l'application au plus micro-économique, peuvent créer les conditions favorables pour optimiser la compétitivité des opérateurs économiques qui travaillent sur leur territoire.

D'autre part, les régions contribuent à rendre réelle l'intégration européenne effective. En marge d'une attitude de départ positive, il est évident que l'activité de coopération inter-régionale et trans-frontalière qu'un nombre de plus en plus élevé de régions mènent de plus en plus souvent à terme constitue un important facteur d'intégration européenne. La coopération repose précisément sur l'idée de dépassement de l'isolement produit par la frontière et elle a pour principal objectif de contribuer au processus d'intégration européenne à partir de la constitution de secteurs géographiquement plus vastes qui soient compétitifs au niveau européen.

Il est certain que ce sont les États qui décident du rythme et du contenu du processus de constitution de l'Union économique et monétaire et de l'Union politique. Mais une fois ce cadre créé, il doit être rempli de contenu, les agents économiques, sociaux et intellectuels établissent des liens effectifs de coopération et d'échange. En définitive, la coopération entre les régions a une dimension européenne claire, en plus de permettre aux régions d'en tirer profit.

3.- Au cours de ces dernières années, les régions ont structuré un mouvement au niveau européen qui revendique des mécanismes de participation pour elles aux processus et aux décisions européens qui les touchent. Au départ, les régions se sont regroupées dans des organisations de type sectoriel pour défendre des intérêts concrets, thématiques ou géographiques – CRPM, ARFE, RETI –. En 1985, ce mouvement a abouti à la création de l'Assemblée des Régions d'Europe – ARE – par un groupe de présidents régionaux bénéficiant du soutien d'Edgar Faure, dans le but de renforcer la participation des régions aux principales organisations européennes et, plus particulièrement, à la CEE. La pression exercée par l'ARE – avec les länder allemands – a été un élément clé pour que soit prise dans le traité de Maastricht la décision de créer le Comité des Régions. En fait, le premier document politique qui a revendiqué la création de ce Comité a été approuvé par l'assemblée générale de l'ARE au mois de décembre 1990.

C'est ainsi que la reconnaissance des régions en tant qu'acteurs de la construction européenne n'a commencé à se produire qu'avec l'approbation du Traité de l'Union européenne, connu sous le nom de Traité de Maastricht, en 1992.

Grâce à ce traité, les régions sont, pour la première fois, reconnues comme des entités dotées de pouvoir politique, des mécanismes sont introduits pour permettre la participation régionale au processus de prise de décisions, et des clauses sont incluses pour assurer le respect des compétences régionales dans l'action de l'Union.

Tout cela est principalement mené à terme à partir de trois instruments : l'introduction du principe de subsidiarité, la nouvelle rédaction de l'art. 146 – art. 203 actuel – qui ouvre la voie à la participation de représentants régionaux au Conseil des Ministres de l'Union, et, *last but not least*, la création du Comité des Régions, qui apparaît comme un organe représentatif des organismes

régionaux et locaux ayant des fonctions consultatives limitées dans le processus de prise de décisions communautaire.

Depuis sa constitution, au mois de mars 1994, le Comité des Régions a développé une tâche caractérisée à la fois par sa rigueur technique et par son caractère politique. Jusqu'en 1998, le Comité des Régions a adopté environ deux cents décisions relatives à l'ensemble des domaines relevant de ses compétences. La présence dans une instance de décision de la CE des représentants des niveaux de gouvernement plus proches des citoyens a été en outre un élément clé pour renforcer la légitimité démocratique et la transparence de la construction communautaire.

Plus récemment, l'approbation du Traité d'Amsterdam – entré en vigueur le 1er mai 1999 – a introduit certaines améliorations qui renforcent les mécanismes de participation régionale, en particulier le Comité des Régions. Les domaines de consultation obligatoire de la part de la Commission et du Conseil ont été augmentés. En même temps, le Traité d'Amsterdam élargit le droit de consulter le Comité des Régions au Parlement européen, toujours avec un caractère facultatif.

D'autre part, bien que le Traité d'Amsterdam n'ait pas permis de reformuler l'article 5 du TCE – ancien art. 3.b – qui reprend le principe de subsidiarité, dans le but d'intégrer une référence explicite aux organismes locaux et régionaux, il convient de souligner l'introduction d'un nouveau protocole sur la subsidiarité, qui prétend offrir un développement de ce principe essentiel.

Malgré ses limitations, il convient de considérer le Comité des Régions comme très positif, car il implique l'inclusion du fait régional dans le cadre de l'UE et constitue un progrès fondamental par rapport à la situation précédente. De toute façon, le Comité lui-même n'a jamais renoncé à solliciter, en vertu du principe de subsidiarité, une augmentation du rôle de cet organe et une plus grande implication dans le processus de prise de décisions communautaire.

Parmi les principales revendications encore en attente en ce qui concerne la prochaine Conférence intergouvernementale de l'Union européenne, nous pouvons signaler les suivantes :

- la reconnaissance du Comité comme institution de l'Union européenne – il a actuellement le rang d'organe consultatif – ;

- la modification de l'article 5 du Traité pour y introduire une mention spécifique des régions et des organismes locaux dans le domaine de la subsidiarité ;
- le droit du Comité de représenter ses intérêts devant le Conseil pour les affaires qui le concernent ;
- la légitimation active devant la Cour de Justice des Communautés européennes pour présenter des recours en cas de violation du principe de subsidiarité qui touchent les compétences propres aux organismes régionaux et locaux.

Donc, le Comité des Régions est l'institutionnalisation des régions dans l'Union Européenne, non seulement du fait de la reconnaissance des régions dans l'Union européenne mais aussi de leur droit à participer aux décisions politiques de l'Union. Je crois que, dans un avenir prochain, nous devons développer son potentiel vers une dimension plus politique parce que, finalement, le Comité des Régions est constitué de représentants politiques très bien placés normalement dans leurs États membres respectifs. Je pense que, peu à peu, le Comité des Régions pourra faire entendre sa voix, comme cela s'est déjà passé avec le Parlement européen.

Laissez-moi ajouter très rapidement que, à côté de cette dimension institutionnelle, il y a une dimension régionale, même dans l'Union européenne, qui s'exprime par l'application des fonds régionaux et qui, bien évidemment, tient compte de la structure régionaliste de l'Union européenne.

Si l'on regarde l'Agenda 2000 et la distribution de ses fonds structurels, on perçoit son orientation dans une perspective plutôt régionaliste. Il tient compte, en effet, de l'équilibre territorial pour sa distribution, et l'état des régions constitue la base pour la distribution prioritaire des fonds structurels comme, par exemple, dans le cas de l'Objectif 1. On y voit aussi la même priorité territoriale pour l'objectif 2, qui tient compte des régions ainsi que des problèmes de marginalisation sociale dans les grandes villes.

Cette perspective régionale et territoriale est présente dans les quatre initiatives approuvées dans l'Agenda 2000 : Interreg, Leader, Equal et Urban. Interreg est très important pour le développement des régions frontalières, en fait pour faire disparaître la notion de région frontalière dans une Union qui n'a pas de frontières intérieures. La dimension régionale est aussi retenue dans le processus d'élargissement, dans les domaines de l'aménagement du territoire, dans le réseau de communications et de télécommunications, ainsi que dans la

promotion du tourisme. C'est pour cela qu'on a développé la Perspective du Développement spatial européen, selon l'accord du Conseil de Ministres responsables de l'aménagement régional, à Postdam, le 10 mai de cette année. Dans le programme Interreg III on a aussi approfondi dans la dimension régionale pour promouvoir la dimension territoriale de l'Union, pour mieux apprécier la connaissance et le niveau de recherche et d'information territoriales, ainsi que pour mieux mesurer les effets de l'intégration.

Aujourd'hui, l'Europe est plus régionale qu'il y a dix ans. Mais nous sommes dans une étape intermédiaire. Les phases ultérieures du processus d'intégration exigeront une participation plus claire des acteurs sous-étatiques, les régions. Il s'agit d'une exigence issue de la nécessité de veiller à la légitimité démocratique, à la transparence et, en définitive, de faire de l'Europe une entreprise de ses citoyens.

Au moment actuel de la construction européenne, les régions de l'UE sont en situation de faire un apport central à l'élargissement de la Communauté car la dynamisation du niveau régional des pays qui aspirent à l'intégration doit faciliter leur processus de convergence économique et sociale avec les États membres de l'UE.

Mais la contribution la plus décisive que le régionalisme peut apporter se situe sûrement sur un autre plan ; l'apport de connaissance et d'expérience en matière de structuration sociale et citoyenne, ou, si l'on préfère, de culture politique civique. Comme nous l'avons indiqué ci-dessus, l'essence du régionalisme est l'idée du gouvernement proche et ouvert à l'influence de la société civile et aux initiatives citoyennes.

Les régions peuvent apporter des solutions constructives aux autres problèmes de nature non directement économique auxquels se heurte aussi l'élargissement de l'UE : le manque de tradition démocratique, la faiblesse de la société civile et les conflits qui découlent des divisions ethniques qui existent dans de nombreux pays de l'Europe centrale et de l'Est.

Ce que certains intellectuels ont qualifié de nationalisme civique sous-étatique ou régional est de plus en plus souvent perçu comme un point de référence par une communauté internationale qui a besoin de trouver des solutions viables et constructives aux problèmes de cohabitation que pose la diversité. Ce sont des solutions qui permettent de le gérer intelligemment et d'en faire, au lieu d'une

source de conflits et d'instabilité, un facteur de créativité, de richesse et de maturation démocratique.

Les processus de régionalisation actuellement en cours dans des pays comme la Hongrie ou la Pologne répondent en grande partie à une volonté d'adaptation aux structures de l'UE en vue de l'adhésion. Il faut espérer que ce processus servira aussi d'instrument pour rapprocher le gouvernement des citoyens, reconnaître des identités différenciées, améliorer la gestion et, surtout, créer cette culture politique civique que nous avons déjà mentionnée.

L'évolution vers une Europe des Régions ne doit pas être considérée comme une Europe sans États, mais comme l'expression d'une volonté de participation des différents niveaux de pouvoir politique à un projet et à un processus complexe qui réclame le concours de tous, et aussi, bien sûr, celui des régions.

Carles A. Gasòliba i Böhm

DIPUTAT AL PARLAMENT EUROPEU

Barcelona, 17 de desembre de 1999

Distingit / da amic / ga,

Em plau aplegar-te el llibre *Elements de l'Economia de la Unió Europea*. Aquest llibre, que he patrocinat gràcies a l'aportació del Grup Liberal del Parlament Europeu, ofereix una contribució destacada per a la comprensió de la situació present de l'economia de la Unió Europea. Com d'altres anteriors, que he publicat, es tracta d'oferir a un nivell de divulgació, però sense perdre el rigor acadèmic, el coneixement de la certament complexa realitat europea. En aquest cas, la que fa referència als aspectes econòmics i monetaris, d'especial relleu en l'any de la introducció de l'euro com a moneda de la Unió Monetària.

Em plau adjuntar-te també una sèrie de documents i conferències que he anat realitzant al llarg d'aquest semestre i que espero també siguin del teu interès. Em permeto fer-te arribar, a l'ensem, la conferència d'acceptació de Sir David Steel del Memorial Trias Fargas 1999 que anyalment atorga la Fundació Llibertat i Democràcia, adscrita a la Internacional Liberal. Sir David Steel ha estat una figura destacada de la política britànica en les tres darreres dècades i la seva contribució ha estat molt positiva per obtenir la devolució dels poders polítics a Escòcia. L'any passat va ser nomenat Lord per Sa Majestat Britànica i, enguany ha estat elegit el primer president del Parlament d'Escòcia, des de la seva dissolució el 1707.

Et desitjo unes bones festes nadalenques i un molt feliç Any Nou, tot esperant continuar gaudint de la teva atenció i confiança.

Et saluda ben cordialment i atenta,

Carles A. Gasòliba

Carles A. Gasòliba